

Foreldrekonflikter: Mønstre innenfor og på tvers av familieform når familiesystemet utfordres

Interparental conflicts: Patterns across family constellations when the family system is under pressure

Maren Sand Helland

PhD, Avdeling for barns helse og utvikling, Område for psykiske og fysisk helse, Folkehelseinstituttet

maren.helland@fhi.no

Linda Larsen

PhD, Avdeling for barns helse og utvikling, Område for psykiske og fysisk helse, Folkehelseinstituttet

linda.larsen@fhi.no

Torkild Hovde Lyngstad

Professor, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo

t.h.lyngstad@sosgeo.uio.no

Michael Gähler

Professor, Sociologiska institutionen, Stockholms universitet

michael.gahler@sociology.su.se

Tonje Holt

PhD, Avdeling for barns helse og utvikling, Område for psykiske og fysisk helse, Folkehelseinstituttet

tonje.holt@fhi.no

Sammendrag

I denne studien la vi systemisk familieteori til grunn for å undersøke hvordan mønstre for foreldrekonflikter varierer med familieform blant foreldre som nylig har vært i kontakt med Familievern tjenesten. Formålet var å øke kunnskapen om mønstre for foreldrekonflikter i familier med særlige utfordringer.

Data ble hentet fra FamilieForSK-studien. Deltakerne ble rekruttert da de møtte til samtaler eller mekling i Familievern tjenesten. Analysene er basert på svarene foreldrene ga på en rekke strukturerte spørsmål om konflikter og sam-hørighet dem imellom. Regresjonsanalyse ble brukt til å sammenligne mønstre for konflikter mellom foreldredyader i ulike familieformer som skiller seg fra hverandre ved om foreldrene bor sammen eller ikke, og i grad av kompleksitet på familiesystemet i form av tilstedeværelse av nye partnere eller særkullsbarn.

Vi fant at mønstre for konflikter varierer med familieform blant foreldre som nylig har vært i kontakt med et familievernkontor. Blant foreldre som bodde sammen var det ingen forskjeller i konfliktmønstre mellom foreldredyader med eller uten særkullsbarn (kjernefamilier versus ny-kjernefamilier). Sammenlignet med foreldre som bodde fra hverandre, hadde foreldre i kjernefamilier større omfang av konflikter, men også bedre konfliktløsning og mindre

destruktiv konfliktatferd. Blant foreldre som bodde fra hverandre viste resultatene bedre konfliktløsning og mindre destruktiv konfliktatferd i foreldre-dyader som inngår i mindre komplekse familiesystemer (hvor ingen av foreldrene har ny partner), sammenlignet med mer komplekse familiesystemer. Høyere grad av samhörighet mellom foreldrene hang sammen med mindre destruktiv konfliktatferd i samtlige familieformer, men sammenhengen var signifikant sterkere i foreldre-dyader i de mer komplekse familieformene (med særkullsbarn eller nye partnere). Funnene blir diskutert i relasjon til systemisk familieteori og Giddens begrep om «rene relasjoner».

Nøkkelord

Familiemønstre, konfliktaspekter (konfliktomfang, konfliktløsning, konflikttematikk, konfliktatferd) samhörighet, familieformer

Abstract

Using Family Systems Theory as framework, the present study investigated how conflicts vary with family constellation among parents in contact with a family counselling centre. The aim of the study was to increase the knowledge-base on interparental conflict during periods where the family system is under pressure.

The present study used data from the FamilieForSK-study. Participants were recruited when attending a family counselling centre for counselling or mediation. Analyses are based on parents' responses to structured questions about conflict and cohesion in their relationship. Regression analyses were used to investigate whether patterns of interparental conflict varied in different family constellations characterized by whether or not parents live together, and the degree of complexity of the family system in terms of parents' new partners or children from former relationships.

We found that conflict patterns varied with family constellation among parents who have recently been in contact with a family counselling centre. For parents who live together, there were no differences in conflict patterns between those with and without children from former relationships (nuclear family versus new-nuclear family). Compared to parents living apart, parents in nuclear families reported more frequent conflicts, but better resolution and less destructive conflict behaviors. Among parents living apart, results show better conflict resolution and less destructive conflict behaviors in less complex family systems (i.e., where neither parent has a new partner) compared to more complex family systems. Higher reported cohesion between parents was associated with less destructive conflict in all family constellations, but the association was significantly stronger in more complex family systems (i.e., where parents have a new partner or there are stepchildren). The findings are discussed in relation to Family Systems theory and Giddens term of «pure relationships».

Keywords

Family patterns, conflict aspects (levels, resolution, topics, behavior), cohesion, family constellations.

1. Innledning

Forskning det siste tiåret har pekt på flere aspekter ved foreldrekonflikter som ansees som særlig destruktive for både foreldre og barn (Harold & Sellers, 2018), men vi vet lite om mønstre for foreldrekonflikter i ulike familieformer. Økt kunnskap om hva som kjennetegner konflikter mellom foreldre på tvers av familieform når familier går gjennom vanskelige perioder, vil bidra til bedre oppfølging av sårbare familier og en økt forståelse av hvordan nye familiemønstre preger foreldreskap og barns oppvekst i dag. I denne artikkelen legger vi systemisk familieteori sammen med Johnstons konflikttypologi til grunn for å undersøke hvordan mønstre for konflikter varierer med familieform blant foreldre som er i kontakt med familieverntjenesten.

Vi undersøker konflikter i foreldre-dyader på tvers av fem ulike familieformer, hvorav to hvor foreldrene bor sammen: 1) Kjernefamilier, hvor ingen av foreldrene har særkullsbarn, 2) Ny-kjernefamilier, hvor en eller begge foreldre har særkullsbarn; og tre typer dyader hvor foreldrene bor fra hverandre, 3) Enslige, hvor ingen av foreldrene har ny partner, 4) Enslige/re-etablerte, hvor en av foreldrene i foreldre-dyaden har ny partner og 5) Re-etablerte hvor begge foreldrene i foreldre-dyaden vi studerer har ny partner. Familieformene vi studerer skiller seg altså fra hverandre både ved hvorvidt foreldrene bor sammen eller ikke, og i grad av kompleksitet ved at tre av foreldre-dyadene (2, 4, og 5) har ulike «satellitter» eller sub-systemer, i tillegg til foreldrenes egne barn, som kan påvirke samspillet i foreldre-dya-

den. Funnene blir diskutert i relasjon til familiesystemisk teori (Kitzmann, 2000; Minuchin, 1974) og begrepet «rene relasjoner» (Giddens, 1993).

2. Teori og tidligere forskning

Endringer i familiemønstre

Foreldre-dyadene vi studerer er særpreget ved at de har vært i kontakt med et familievernkontor siste år. Vi kan dermed anta at de skiller seg fra den øvrige populasjonen av foreldre ved at de har høyere enn gjennomsnittlige nivåer av utfordringer i foreldreskapet. Variasjonen i familieformer i utvalget gjenspeiler like fullt de siste tiårs endringer mot større mangfold av familiekonstellasjoner og nye måter å være foreldre på.

I Norge, som i mange andre land, har det moderne samfunnet utviklet seg sammen med endringer i familieinstitusjonen. Særlig viktig for temaet i denne artikkelen er at en økende andel foreldre deltar i flere samliv over livsløpet. Dermed øker andelen som ikke lever sammen med den andre forelderen til barna sine eller som lever med særkullsbarn. Selv om tall fra SSB (2020a) viser at antallet meklinger ved samlivsbrudd har gått ned i perioden 2014–2018, har fortsatt en stor andel barn foreldre som bor hver for seg. I 2017 bodde 23 % av barn i Norge i en annen familiekonstellasjon enn med sine to foreldre (Bufdir, 2018). Vi vet lite om hvordan mønstre for konflikter varierer med familieform.

Det er rimelig å tenke at økt likestilling og nye familieformer skaper nye kilder til konflikt i samlivet. Samtidig skaper nye familiemønstre også kvalitative endringer knyttet til hvordan foreldrene samhandler. Sosiologen Anthony Giddens (1993) har bidratt i forståelsen av hvordan relasjoner mellom enkeltmennesker påvirkes av samfunnsendringer. Giddens' forståelse gir seg uttrykk i det han omtaler som «rene relasjoner», der samlivet opprettholdes gjennom gjensidig deling og åpenhet, og ikke like mye gjennom praktiske, sosiale og økonomiske funksjoner som tidligere. En hovedinnvending mot denne forståelsen kommer fra feministiske tenkere som fremhever ansvar og plikter som sentrale for det emosjonelle fellesskapet (se for eksempel Aarseth, 2011; Magnusson & Haavind, 2011). Plikter og ansvar vil kanskje stå særlig sentralt i samhandlingen mellom foreldre som ikke bor sammen.

Familier som systemer

Et mye brukt teoretisk perspektiv for å forstå foreldreskap og familier er familiesystemisk teori, «Family Systems Theory», (Kitzmann, 2000; Minuchin, 1974). Teorien tar utgangspunkt i at familiemedlemmenes handlinger foregår innenfor en rekke ulike systemer, både innenfor (subsystemer) og utenfor familien (suprasystemer, sosial eller samfunnsmessig kontekst). De ulike systemene påvirker hverandre gjensidig (Adamsons & Pasley, 2005). I vanskelige perioder utsettes subsystemene for press. Når foreldre går fra hverandre endres subsystemene, og nye systemer dannes. Det samme skjer når en eller begge foreldre får en ny partner. Det er derfor interessant å se nærmere på konflikter i foreldre-dyader som inngår i ulike familieformer, særlig i familier der subsystemene er utsatt for press, slik de ofte er når familien er i kontakt med familievertjenesten.

Sentrale aspekter ved konflikter

I forståelsen av konflikter tar vi utgangspunkt i Johnstons (1994) beskrivelse av tre dimensjoner foreldrekonflikter kan beskrives langs: Konfliktenes hyppighet, intensitet og hvorvidt de løses på en god måte, kan sorteres under *holdningsdimensjonen*; hvorvidt konflikten handler om barn eller om andre tema faller inn under *saksdimensjonen*, mens den atferden

partene viser under konflikter, som hvorvidt de er verbalt eller fysisk aggressive eller involverer barna i konflikten, omtales som *taktikkdimensjonen*. En sammenligning av hvordan hvert aspekt varierer med familieform blant foreldre som nylig har vært i kontakt med et familievernkantor kan dermed gi økt kunnskap om hvordan endringer i familiemønstre kan medføre endringer i barns oppvekstbetingelser.

Konflikter i ulike familier

Forskningslitteraturen om foreldrekonflikter har ofte konsentrert seg enten om konflikter som foregår i kjernefamilien (for eksempel Cummings, Davies & Simpson, 1994; Kerig, 1996), eller konflikter under eller like etter samlivsbrudd (for eksempel Amato, 2010; Johnston, 1994; Ottosen, Dahl & Boserup, 2017). Det kan virke selvfølgelig at kommunikasjonen mellom foreldre endres når de går fra hverandre, både fordi minst en av dem har tatt et valg om ikke å leve sammen, og fordi mengden kontakt minsker. Nye partnere eller særkullsbarn kan også påvirke samspillet i de ulike sub-systemene i familien. Likheter og forskjeller i konfliktmønstre i foreldre-dyader i ulike familiesystemer er imidlertid i liten grad utforsket. Det er også nærliggende å anta at både tiden foreldre har vært sammen og tiden som har gått siden et eventuelt samlivsbrudd innvirker på konfliktmønstrene dem imellom. Vi fokuserer her i hovedsak på familieform, men inkluderer tidsaspektet som en bakgrunnsvariabel når vi studerer sammenhengen mellom familieform og konfliktmønstre.

Langs holdningsdimensjonen forventer vi å finne at mønstre for både omfang og løsning av konflikter varierer med familieform. Kjelland-Mørdre m.fl. (2008) understreker at avhengighetsforholdet mellom personer kan skape konflikter, men også være viktig for å få løst konfliktene. Når foreldre bor sammen og omgås hver dag kan det oppstå flere kilder til irritasjon, men avhengighetsforholdet dem imellom kan også virke som et insentiv til å løse konfliktene. For foreldre som bor fra hverandre, viser resultater fra tidligere forskning at nye partnere er forbundet med bedre tilpasning og psykisk helse hos foreldre (Symoens, Colman & Bracke, 2014). Det kan tenkes at nye partnere har en lignende positiv innvirkning på konfliktnivået mellom foreldre, men konfliktnivået kan også øke når familiesystemet utvides og flere behov og meninger må vektlegges. På samme måte kan konfliktomfanget mellom foreldre i «ny-kjernefamilier» øke når en eller begge foreldre skal balansere behovene i det nye familiesystemet med behovene til særkullsbarn.

Langs saksdimensjonen vil konflikttemaene også kunne variere med familieform. For foreldre i kjernefamilier og ny-kjernefamilier antar vi at konflikter i større grad handler om emosjonelle sider ved forholdet mellom foreldrene, relatert til det Giddens omtalte som «rene relasjoner». Man kan derimot se for seg at temaet for konflikter mellom foreldre som har gått fra hverandre vil være mer preget av de praktiske, sosiale og økonomiske funksjonene som Giddens mener har mindre plass i et moderne familieliv. Når foreldre må forhandle og reforhandle om bosteds- og samværsordninger for barna, kan det tenkes at konflikter mellom foreldre i større grad vil handle om økonomi og emosjonelle og praktiske spørsmål knyttet til felles barn. Dette er i tråd med hva Ådnanes m.fl. (2011) fant i sin evaluering av den norske meklingsordningen, nemlig at uenigheter om barnerelaterte spørsmål og økonomi særlig kjennetegnet parene som ikke kom til enighet etter mekling.

Også langs taktikkdimensjonen kan vi finne ulike mønstre når vi sammenligner foreldre som bor sammen med de som bor fra hverandre, men vi har ingen klar antakelser om hvordan aggresjon og involvering av barn i konflikter vil variere med samlivsform. Sære følelser knyttet til et eventuelt brudd kan medføre mer aggresjon mellom foreldre som bor fra hverandre, sammenlignet med kjernefamilier. Det er også nærliggende å anta at barna i større grad vil involveres i konfliktene dersom begge foreldrene kjemper for å beholde sin til-

knytning til barna. Når foreldrene bor sammen, kan imidlertid den fysiske nærheten mellom familiemedlemmene øke risikoen for at barnet eksponeres direkte for foreldrekonflikten.

Betydningen av samhörighet for konflikter og samspill i familier

Forskning på familier hvor foreldrene bor sammen har vist at barn blir mindre preget av foreldrekonflikter som utspiller seg i et familieklima som ellers er preget av høy grad av positiv affekt (Fosco & Grych, 2007). Vi antar at graden av samhörighet er lavere mellom foreldre som ikke bor sammen og i mer komplekse familiesystemer. For eksempel virker det rimelig å anta at dersom foreldrene har nye partnere vil samholdet i den opprinnelige foreldre-dyaden være lavere, ettersom deres behov for tilknytning og nærhet i større grad vil favnes av den nye relasjonen.

Giddens beskriver rene relasjoner i parforhold, men dersom vi legger denne tilnærmingen til grunn, kan gjensidig deling og åpenhet ansees å være en grunnmur i alle relasjoner, uavhengig av strukturelle forhold som familieform. Man kan anta at et sterkt samhold mellom foreldre blir viktigere for å forebygge destruktive konflikter dersom familiesystemet er mer komplekst, eller tvert imot; at de strukturelle forholdene knyttet til delt foreldreskap legger noen føringer som gjør at konflikter i mindre grad vil henge sammen med samhörigheten mellom foreldrene når de bor fra hverandre eller har nye partnere. Disse sammenhengene vet vi foreløpig lite om.

3. Forskningsspørsmål

Målet for denne artikkelen er å øke kunnskapen om konflikter mellom foreldre når familiesystemer utsettes for press. Vi vil sammenligne konfliktaspekter i foreldre-dyader som inngår i én av fem ulike familieformer: 1) «Kjernefamilier» og 2) «Ny-kjernefamilier», hvor foreldrene bor sammen, men sistnevnte inkluderer særkullsbarn og 3) «Enslige» 4) «Enslige/re-etablerte»; og 5) «Re-etablerte», hvor foreldrene ikke bor sammen og som varierer i hvorvidt ingen, en eller begge foreldre har en ny partner.

Alle deltakerne i studien har møtt til minst én samtale eller mekling ved et familievernkontor. Mekling er obligatorisk for alle foreldre som flytter fra hverandre dersom de har felles barn under 16 år. Øvrige deltakere har oppsøkt familievernkontoret for vansker i foreldreskapet eller familielivet. Funnene vil derfor først og fremst være generaliserbare til familier som går gjennom vanskelige perioder eller hvor familiesystemet på andre måter er under press. Vi har følgende forskningsspørsmål:

1. På hvilke måter er konfliktmønstre langs holdningsdimensjonen, saksdimensjonen og taktikkdimensjonen like eller ulike når vi sammenligner
 - a) foreldre i kjernefamilier med henholdsvis foreldre i ny-kjernefamilier og foreldre som bor fra hverandre?
 - b) enslige foreldre som bor fra hverandre med henholdsvis familier der en av foreldrene (enslige/re-etablerte) eller begge foreldre (re-etablerte) har nye partnere?
2. På hvilke måter varierer opplevd samhörighet med familieform, og hvilke likheter og forskjeller finner vi når vi undersøker i hvilken grad samhörighet henger sammen med destruktiv konfliktatferd i de ulike familiene?

4. Data og metode

FamilieForSK-studien

Data er hentet fra studien Familier i Norge: Foreldreskap, Samhold og Konflikt (FamilieForSK). Deltakerne mottok invitasjon og ble rekruttert da de møtte ved et av 37 utvalgte familievernkontor i Norge. Utvalget består av foreldre som enten a) bor sammen og har oppsøkt et familievernkontor for vansker i samlivet eller familielivet, b) møter til obligatorisk mekling i forbindelse med samlivsbrudd eller c) bor fra hverandre og oppsøker familievernkontoret for hjelp til å bedre foreldresamarbeidet. I denne artikkelen bruker vi informasjon fra mødre og fedre som deltok i studien ved å fylle ut elektroniske spørreskjema i etterkant av møtet på familievernkontoret. Av foreldrene som samtykket til deltakelse, besvarte 64 % av mødrene og 54 % av fedrene spørreskjemaet. Samtlige svarte på spørsmål om forhold i og rundt familien, med særlig vekt på samspill og ulike aspekter ved konflikter.

Utvalg

Kun foreldre hvor begge har svart på spørreskjemaet ble inkludert her. Utvalget består dermed av 841 familier som deltok i FamilieForSK-studien i perioden desember 2017 til juli 2019. Foreldrene er klassifisert ut fra den dyaden de har henvendt seg til familievernkontoret med, som tar utgangspunkt i minst ett felles barn. Av disse bodde foreldrene sammen i 450 dyader. Her hadde 362 foreldre-dyader ingen særkullsbarn og ble kategorisert som kjernefamilier; hos 88 par hadde en eller begge foreldre særkullsbarn og familiene ble kategorisert som ny-kjernefamilier. Totalt 391 av foreldre-dyadene bestod av foreldre som bodde fra hverandre. Herunder bestod 201 av enslige foreldre; 127 dyader av foreldrene hvor en hadde ny partner (enslig/re-etablerte), og 63 dyader foreldre hvor begge hadde nye partnere som ikke deltar i studien (re-etablerte). Foreldre som svarte at de var i ferd med å flytte fra hverandre ble holdt utenfor analysene, ettersom samspillet dem imellom antas å være preget av mer kortvarige utfordringer knyttet til brudd og flytting. I fire av familiene var foreldrene likekjønnede, og utvalget består dermed av 845 mødre og 837 fedre.

Måleverktøy

Samtlige konfliktaspekter ble undersøkt med *the Conflict and Problem Solving Scale* (CPS) (Kerig, 1996). CPS ble utviklet for å fange opp foreldrekonfliktaspektene konfliktomfang, konfliktløsning, tematikk og konfliktatferd. Instrumentet er oversatt til norsk av FamilieForSK-studien, og kortversjonen som er brukt i denne artikkelen er utviklet på bakgrunn av en valideringsstudie utført av forskerne i prosjektet (Helland, Holt, Gustavson, Larsen & Røysamb, 2020). For alle mål valgte vi å lage gjennomsnittskårer for hver dyade, ettersom formålet med denne artikkelen var å sammenligne på familienivå. Samtlige korrelasjoner mellom mødre og fedres svar var signifikante. Se appendiks for oversikt over samtlige spørsmål som var inkludert i analysene.

Holdningsdimensjonen

Delskalaene av CPS som er sortert under holdningsdimensjonen består av 1) konfliktomfang og 2) konfliktløsning. Konfliktomfang ble målt med to spørsmål om hvor ofte foreldrene har henholdsvis større og mindre uoverensstemmelser med svaralternativer fra 1 = En gang i året eller sjeldnere til 6 = Nesten hver dag. I konfliktomfangskåren ble frekvensen av større uoverensstemmelser tillagt dobbel vekt (mulig poengsum: 3–18), i henhold til prosedyren utarbeidet av Kerig (1996).

Konfliktløsning ble målt med fire spørsmål om hva som best beskriver utfallet av uenig-

heter mellom foreldrene. Hvert spørsmål ble besvart på en skala fra 1 = Aldri til 4 = Ofte. Indre reliabilitet på totalskåren målt ved Cronbachs α var $\alpha = ,87$.

Saksdimensjonen

Saksdimensjonen ble målt med konflikttema-skalaen fra CPS som omfatter 23 spørsmål om i hvilken grad ulike tema er et problem i forholdet mellom foreldrene nå, med svaralternativer fra 1 = Ikke i det hele tatt til 5 = I svært stor grad. Basert på *Principal Component Analyses* (PCA) og innholdsanalyser i hele utvalget i FamilieForSK-studien, ble 17 av de 23 opprinnelige spørsmålene inkludert i videre analyser. De siste seks spørsmålene ble fjernet fra analysene enten på grunn av lave faktorladninger ($< 0,6$) (fem spørsmål) eller fordi de innholdsmessig ikke passet inn (ett spørsmål). De 17 gjenstående spørsmålene ble fordelt på seks konflikttema: Barnerelaterte tema (3 spørsmål); arbeid/familieliv (4 spørsmål); relasjonen mellom foreldrene (2 spørsmål); relasjoner til andre (3 spørsmål); helse og livsstil (hos en selv, den andre forelderen eller felles barn) (4 spørsmål) og håndtering av økonomi (1 spørsmål). Modelltilpasningen var god i utvalget som er brukt i denne studien (RMSEA = ,041; CFI = ,982; TLI = ,976).

Taktikkdimensjonen

Taktikkdimensjonen ble fanget opp av konfliktatferd, som ble målt med en kortversjon av tre av konfliktstrategi-delskalaene i CPS: Involvering av barn, verbal aggresjon og fysisk aggresjon. Foreldrene ble spurt om hvor ofte de selv og partneren opptrer på ulike måter under konflikter med 9 spørsmål med svaralternativer fra 0 = aldri til 3 = ofte. Tidligere funn har pekt på at partner-rapport om konfliktatferd har større prediktiv validitet enn selv-rapport (Sanford, 2010), og vi har derfor lagt partnerrapport til grunn her. Indre reliabilitet målt med Cronbachs α på de tre skalaene varierte fra $\alpha = ,72$ (Fysisk aggresjon) til $\alpha = 0,80$ (Involvering av barn). I analysene knyttet til forskningsspørsmål 2, ble de tre formene for konfliktatferd slått sammen til en indeks (gjennomsnitt av samtlige ni spørsmål) for destruktiv konfliktatferd ($\alpha = ,88$).

Bakgrunnsvariabler

Funn fra tidligere studier har pekt på at andelen samlivsbrudd og skilsmisser i befolkningen varierer med en rekke sosiodemografiske bakgrunnsvariabler, som alder og varighet på parforholdet, antall barn og alder på disse (Lyngstad & Jalovaara, 2010). For å gi en indikasjon på hvorvidt forskjeller i konfliktmønstre mellom de ulike familieformene kunne forklares av slike andre karakteristika ved familiesystemet, snarere enn familieform, ble følgende bakgrunnsvariabler inkludert som kontrollvariabler i regresjonsanalysene: Foreldres alder, antall (felles) barn, alder på yngste (felles) barn, varighet på parforholdet (fram til brudd for dem som bor fra hverandre). Ettersom konflikter kan være særlig tilspisset like etter et samlivsbrudd og sannsynligvis endrer seg ettersom foreldrene har bodd fra hverandre over lengre tid, ble Tid siden brudd inkludert som kontrollvariabler i sammenligningene av foreldre-dyadene hvor foreldrene bodde fra hverandre. Likeledes er foreldre som møter til mekling ofte noe ulike foreldre som møter til samtaler for å bedre samarbeidet etter brudd. Vi kontrollerte derfor også for årsak til kontakt med familieverntjenesten (sakstype) blant foreldre som bodde fra hverandre.

Statistiske analyser

Sammenligning mellom gruppene ble gjort ved hjelp av regresjonsanalyser, hvor familieform ble lagt inn som dummyvariabler. Kjernefamiliene ble brukt som referansegruppe

i analysene knyttet til forskningsspørsmål 1a. Disse fikk verdien 0 og ble sammenlignet med henholdsvis ny-kjernefamilier og samtlige familier hvor foreldrene bor fra hverandre. I analysene knyttet til forskningsspørsmål 1b, ble enslige brukt som referansegruppe og gitt verdien 0. Disse ble sammenlignet med henholdsvis enslige/re-etablert og re-etablerte familier. I sammenligning av alle andre konfliktaspekter ble konfliktomfang lagt inn som kontrollvariabel, i tillegg til bakgrunnsvariablene, slik at resultatene indikerer om konfliktmønstrene i de ulike gruppene er ulike uavhengig av omfanget av konfliktene mellom foreldrene. I analysene knyttet til forskningsspørsmål 2, ble først samme form for regresjonsanalyse som beskrevet over brukt for å sammenligne samhörighet i de ulike familieformene. For å undersøke om sammenhengen mellom samhörighet og destruktiv konflikt var ulik for de ulike familieformene, gjorde vi parvis sammenligninger av korrelasjonskoeffisienter ved hjelp av *Psychometrica online calculator* (Lenhard & Lenhard, 2014).

5. Resultater

Beskrivelse av utvalget

Beskrivelse av utvalget er gjengitt i Tabell 1. Resultater fra variansanalysene viser signifikante gruppeforskjeller på alle bakgrunnsvariablene. Parvise sammenligninger (med *Bonferroni-korreksjon* for å redusere faren for type I-feil) viste at både mødres og fedres alder er lavere i kjernefamiliene enn i andre familieformer. Foreldre i kjernefamilier har gjennomsnittlig flere barn enn foreldre i ny-kjernefamilier, enslige og enslige/re-etablerte. I kjernefamilier er alder på yngste felles barn lavere, men varighet på forholdet lengre, sammenlignet med enslige, enslige/re-etablerte og re-etablerte familier. Blant foreldre som bor fra hverandre, har enslige foreldre kortere tid siden brudd enn re-etablerte foreldre.

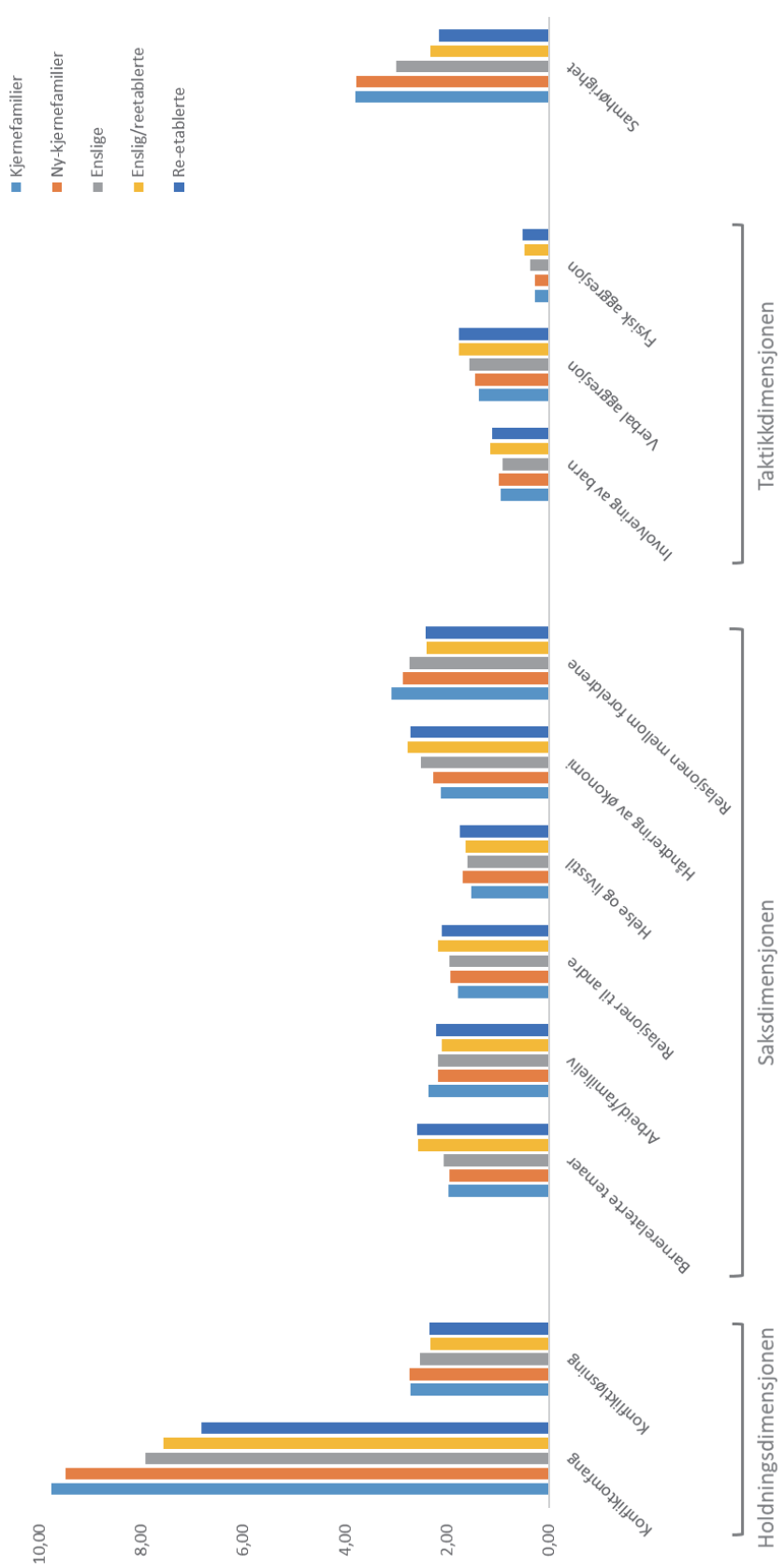
Tabell 1: Gjennomsnitt (standardavvik) for bakgrunnsvariabler

	Alder mødre	Alder fedre	Antall barn	Alder yngste barn (år)	Varighet på parforhold(år) ¹	Tid siden brudd (år) ²
Kjernefamilier	36,81 (6,14)	39,46(6,87)	1,98 (0,72)	4,78 (4,07)	13,30 (6,12)	-
Ny-kjernefamilier	40,10 (6,35)	44,00(7,78)	1,54 (0,63)	5,75 (4,13)	11,48 (5,44)	-
Enslige	38,22 (6,72)	40,60(7,32)	1,77 (0,81)	6,47 (4,10)	11,73 (6,14)	1,96 (3,32)
Enslig/re-etablerte	39,40 (6,98)	42,28(7,50)	1,70 (0,79)	7,64 (3,72)	11,23 (7,08)	4,18 (3,08)
Re-etablerte	37,49 (5,13)	40,62(6,75)	1,83 (0,75)	7,27 (3,36)	10,52 (5,58)	4,75 (3,04)
Hele utvalget	37,93 (6,40)	40,72(7,30)	1,83 (0,75)	5,92 (4,12)	12,21 (6,20)	3,13 (3,41)

¹ For foreldrene som bor fra hverandre; varighet på forholdet før de gikk fra hverandre

² Kun foreldre som bor fra hverandre ($n = 391$)

Andelen som jobber fulltid i utvalget er 71,3 % og andelen som er sykemeldt eller uføretrygdede er 8,9 %. Begge ligger tett opptil andelen som jobbet fulltid (70,6 %) eller som var sykemeldt eller uføretrygdede (9,4 %) blant samtlige brukere av familieverntjenesten i 2018 (tall fra Bufdir). Den totale andelen sysselsatte i utvalget er 82,4 %. Til sammenligning er andelen sysselsatte i landet som helhet for foreldre med hjemmeboende barn under 18 år 86,1 % (SSB, 2020b).

Figur 1: Gjennomsnittlige nivåer av hvert konfliktspekt og samhørighet for de fem familiefornene

Note: Gjennomsnittsskåre kan ikke sammenlignes på tvers av konflikt dimensjoner (for eksempel konfliktomfang versus arbeid/familieliv) da de er målt på forskjellige skalaer

Forskningsspørsmål 1a – Sammenligning av kjernefamilier med ny-kjernefamilier og foreldre som bor fra hverandre

Langs holdningsdimensjonen viser Figur 1 at kjernefamiliene sammen med ny-kjernefamiliene har størst konfliktomfang. I regresjonsanalysene (Tabell 2) ble de tre familieformene hvor foreldrene bor fra hverandre samlet i én gruppe, slik at sammenligningene ble gjort mellom kjernefamilier og henholdsvis ny-kjernefamilier og foreldre som bor fra hverandre. Resultatene viser at forskjellen i konfliktomfang mellom kjernefamiliene og foreldre som bor fra hverandre fortsatt er signifikante når det kontrolleres for aktuelle bakgrunnsvariabler.

Figur 1 viser også at graden av konfliktløsning er høyere i kjernefamiliene og ny-kjernefamiliene enn i de tre familieformene hvor foreldrene bor fra hverandre. Samtlige grupper hadde et gjennomsnitt som lå mellom 2 «løses sjelden» og 3 «løses noen ganger». Resultatene fra regresjonsanalysene (Tabell 2) viser at forskjellen i grad av konfliktløsning mellom kjernefamiliene og foreldre som bor fra hverandre er signifikant også når bakgrunnsvariablene og konfliktomfang er kontrollert for.

Langs saksdimensjonen ser vi fra Figur 1 at hvilke konflikttema som er mest fremtredende er noe ulikt for familieformene. Blant kjernefamiliene er konflikttemaene fordelt slik: Relasjonen mellom foreldrene ($M = 3,09$) > Arbeid/familieliv ($M = 2,36$) > Håndtering av økonomi ($M = 2,12$) > Barnerelaterte tema ($M = 1,97$) > Relasjoner til andre ($M = 1,78$) > Helse og livsstil ($M = 1,52$). Mønsteret er nesten tilsvarende hos ny-kjernefamiliene. Når vi ser på foreldre som bor fra hverandre samlet er konflikttemaene fordelt slik: Håndtering av økonomi ($M = 2,63$) > Relasjonen mellom foreldrene ($M = 2,58$) > Barnerelaterte tema ($M = 2,32$) > Arbeid/familieliv ($M = 2,15$) > Relasjoner til andre ($M = 2,05$) > Helse og livsstil ($M = 1,63$). Resultatet fra regresjonsanalysene (Tabell 2) viser at foreldre i ny-kjernefamilier har noe mer konflikter om relasjoner til andre, men at det ellers ikke er noen signifikante forskjeller mellom kjernefamiliene og ny-kjernefamiliene. Derimot har familiene som bor fra hverandre signifikant mer konflikter knyttet til barnerelaterte tema, relasjoner til andre og håndtering av økonomi, og signifikant mindre konflikter om relasjonen mellom foreldrene, sammenlignet med kjernefamiliene (se Tabell 2).

Langs taktikkdimensjonen viser Figur 1 at på tvers av familieform er verbal aggresjon mer hyppig forekommende enn involvering av barn, som igjen er mer hyppig forekommende enn fysisk aggresjon. Resultatene fra regresjonsanalysene (Tabell 2) viser at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom kjernefamiliene og ny-kjernefamiliene i bruk av de tre konfliktatferdene. Derimot har foreldre som bor fra hverandre signifikant høyere nivåer av samtlige tre typer konfliktatferd (involvering av barn, verbal aggresjon og fysisk aggresjon), sammenlignet med kjernefamiliene.

Tabell 2: Konfliktaspekter predikert av familieform og bakgrunnsvariabler, standardiserte regresjonskoeffisienter (β) fra OLS regresjonsanalyser (n = 815)

	Holdningsdimensjonen		Saksdimensjonen						Taktikkdimensjonen		
	Konflikt- omfang	Konflikt- løsning	Barne- relaterte tema	Arbeid/ familieliv	Relasjoner til andre	Helse og livsstil	Håndtering av økonomi	Relasjonen mellom foreldrene	Involvering av barn	Verbal aggresjon	Fysisk aggresjon
Ny- kjernefamilier	-0,03	0,03	-0,04	-0,05	0,09**	0,06	0,05	-0,04	0,01	0,01	0,01
Bor fra hverandre	-0,28***	-0,31***	0,22***	-0,04	0,25***	0,08	0,25***	-0,12**	0,19***	0,33***	0,28***
Mors alder	0,06	-0,03	0,08	0,05	-0,13*	0,07	-0,07	0,21**	0,01	-0,09	-0,09
Fars alder	0,06	-0,03	0,04	-0,09	-0,06	-0,02	0,00	-0,10	0,10*	0,10*	0,05
Varighet parforhold	0,01	0,16**	-0,25***	-0,07	0,00	-0,17**	-0,23***	0,03	-0,04	-0,11*	0,03
Antall barn	-0,04	-0,03	0,08*	0,03	0,00	0,04	0,18***	0,04	0,08*	-0,01	-0,02
Alder på yngste barn	-0,19***	-0,17***	0,20***	0,04	0,12*	0,16**	0,23***	-0,09	0,16***	0,16***	-0,01
Konfliktomfang	-	-0,53***	0,36***	0,31***	0,26***	0,18***	0,30***	0,26***	0,55***	0,60***	0,37***
Justert R ²	0,21	0,07	0,19	0,10	0,09	0,05	0,15	0,11	0,31	0,36	0,14
F	27,99***	8,15***	23,92***	11,39***	10,78***	5,79***	17,98***	12,94***	46,67***	57,92***	17,33***

Note. Familieform lagt inn i regresjonsanalysen som 2 dummy-variabler med kjernefamilier som referansegruppe (med verdien 0).

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$

Forskningsspørsmål 1b – Sammenligning av Enslige med re-etablerte blant foreldre som bor fra hverandre

Forskningsspørsmål 1b omhandler mønstre for konflikter i de tre typene foreldre-dyader hvor foreldrene bor fra hverandre (enslige, enslig/re-etablerte og re-etablerte).

Langs holdningsdimensjonen viser Figur 1 at enslige foreldre har noe større konfliktomfang sammenlignet med begge grupper av re-etablerte foreldre. Regresjonsanalysene (Tabell 3) viser imidlertid at disse forskjellene ikke er signifikante når vi kontrollerer for bakgrunnsvariablene, og at forskjeller i hovedsak forklares av kortere tid siden brudd i gruppen av enslige foreldre.

Figur 1 viser at graden av konfliktløsning er noe høyere blant enslige enn blant de to gruppene med re-etablerte foreldre. Denne forskjellen er signifikant også når bakgrunnsvariablene og konfliktomfang kontrolleres for (Tabell 3).

Langs saksdimensjonen ser vi (Figur 1) at hvilke konflikttema som er mest fremtredende er noe ulikt for de tre gruppene. Blant enslige foreldre er det mest konflikter knyttet til relasjonen mellom foreldrene, mens hos begge grupper med re-etablerte er det mest konflikter knyttet til håndtering av økonomi. Resultatet fra regresjonsanalysene (se Tabell 3) viser at begge grupper med re-etablerte foreldre har signifikant mer konflikter om barnerelaterte tema og relasjon til andre sammenlignet med enslige foreldre. Utover dette er det ingen signifikante forskjeller i konflikttemaer mellom gruppene.

Langs taktikkdimensjonen er forekomsten av samtlige tre typer konfliktatferd noe lavere hos enslige enn hos foreldre der en eller begge er re-etablerte (Figur 1). Resultatene fra regresjonsanalysene (Tabell 3) viser at disse forskjellene er signifikante også når det er kontrollert for konfliktomfang og de øvrige bakgrunnsvariablene, med unntak av den høyere forekomsten av fysisk aggresjon blant enslige/re-etablerte sammenlignet med enslige foreldre.

Tabell 3: Konfliktaspekter predikert av familieform og bakgrunnsvariabler for foreldre som bor fra hverandre, standardiserte regresjonskoeffisienter (β) fra OLS regresjonsanalyser (n = 381)

	Holdningsdimensjonen			Saksdimensjonen					Taktikkdimensjonen		
	Konflikt- omfang	Konflikt- løsning	Barne- relaterte tema	Arbeid/ familieliv	Relasjoner til andre	Helse og livsstil	Håndtering av økonomi	Relasjonen mellom foreldrene	Involvering av barn	Verbal aggresjon	Fysisk aggresjon
Enslige/re- etablerte	0,03	-0,14***	0,15**	-0,03	0,21***	0,04	0,05	-0,06	0,14**	0,12**	0,11
Re-etablerte	-0,05	-0,14***	0,15**	0,05	0,14*	0,11	0,04	0,01	0,12*	0,12**	0,13*
Mors alder	0,07	-0,13	0,02	0,14	0,03	0,08	0,10	0,26**	-0,03	-0,16*	-0,12
Fars alder	0,04	0,02	0,03	-0,09	-0,10	0,06	-0,05	-0,09	0,10	0,20**	0,13
Varighet parforhold	-0,19*	0,22**	-0,13	-0,11	-0,16	-0,32***	-0,19*	-0,10	0,01	-0,14	0,07
Tid siden brudd	-0,22***	-0,03	0,21**	-0,03	-0,13	-0,09	0,07	-0,25**	0,12	0,09	0,10
Antall (felles) barn	0,07	-0,05	0,03	0,01	0,06	0,02	0,22***	0,06	0,10	0,05	-0,01
Alder på yngste barn	-0,06	-0,10	0,02	0,06	0,08	0,14	0,08	0,01	0,07	0,07	-0,08
Type sak ¹	0,04	0,01	0,12*	-0,03	-0,08	-0,05	0,05	0,06	-0,04	-0,05	-0,06
Konflikt- omfang	-	-0,54***	0,36***	0,27***	0,27***	0,21***	0,33***	0,19***	0,50***	0,58***	0,40***
Justert R ²	0,05	0,03	0,26	0,06	0,10	0,08	0,15	0,10	0,28	0,37	0,16
F	3,20**	2,37*	14,31***	3,41***	5,27***	4,18***	7,19***	4,77***	15,61***	22,88***	7,37***

Note. Familieform lagt inn i regresjonsanalysen som 2 dummy-variabler med enslige som referansegruppe (med verdien 0).

¹ Type sak; mekling (referansegruppe = 0) eller foreldresamarbeid

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$

Forskningsspørsmål 2: Betydning av samhörighet i ulike familieformer

Søylene lengst til høyre i Figur 1 viser hvordan de gjennomsnittlige nivåene av samhörighet varierer med familieform. Samhörigheten er høyest mellom foreldre i kjernefamilie og lavest mellom re-etablerte foreldre. Resultatene fra regresjonsanalysene i Tabell 4 viser at nivået av samhörighet mellom foreldre ikke er signifikant forskjellig når vi sammenligner de to typene foreldre-dyader hvor foreldrene bor sammen (kjernefamilier og ny-kjernefamilier), men at kjernefamilie skiller seg signifikant fra foreldre som bor fra hverandre. Blant foreldre som bor fra hverandre, er det signifikant lavere samhörighet i foreldre-dyader hvor en eller begge er re-etablerte enn i dyader hvor begge er enslige, også når bakgrunnsvariablene er kontrollerte for.

Tabell 4: Samhørighet predikert av familieform og bakgrunnsvariabler, standardiserte regresjonskoeffisienter (β) fra OLS regresjonsanalyser

	Samhørighet	
	<i>n</i> = 376	<i>n</i> = 807
Ny-kjernefamilier		0,04
Bor fra hverandre		-0,55***
Enslige/re-etablerte	-0,25***	
Re-etablerte	-0,30***	
Mors alder	-0,16*	-0,02
Fars alder	-0,01	-0,05
Varighet forholdet (år)	0,29***	0,24***
Antall (felles) barn	0,00	-0,03
Alder på yngste barn	-0,18**	-0,23***
Type sak ¹	-0,11*	-
Konfliktomfang	-0,31***	-0,30***
Justert R ²	0,30	0,41
F	18,78***	71,19***

Note. Familieform er lagt inn som dummy-variabler med henholdsvis kjernefamilier og enslige som referansegrupper (med verdien 0).

¹ Type sak; mekling (referansegruppe med verdien 0) eller foreldresamarbeid

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$

Tabell 5 viser sammenhengen mellom samhørighet og samlemålet destruktiv konfliktatferd (involvering av barn, verbal aggresjon og fysisk aggresjon) i de fem gruppene. Sammenhengen er signifikant og moderat eller sterkt negativ i alle fem grupper, noe som betyr at i samtlige familieformer er lavere samhørighet mellom foreldrene forbundet med mer destruktive konflikter dem imellom, mens høyere nivåer av samhørighet henger sammen med lavere konfliktnivåer. Sammenlignet med kjernefamiliene er sammenhengen sterkere i ny-kjernefamiliene og i familier hvor foreldrene bor fra hverandre. Blant foreldrene som bor fra hverandre er sammenhengen mellom samhørighet og destruktive konflikter signifikant sterkere hos enslige/re-etablerte enn hos enslige. Det er også en tendens til at sammenhengen er sterkere hos re-etablerte enn hos enslige foreldre, men denne forskjellen er ikke signifikant.

Tabell 5: Korrelasjon mellom samhørighet og destruktiv konfliktatferd for hver familieform og sammenligning av korrelasjonskoeffisienter

1. Kjernefamilier	2. Ny-kjernefamilier	3. Bor fra hverandre	1. versus 2. ¹		1. versus 3. ¹	
-0,387**	-0,522**	-0,509**	z-statistikk	P-verdi	z-statistikk	P-verdi
			1,755	0,04	2,071	0,019

1. Enslige	2. Enslige/Re-etablerte	3. Re-etablerte	1. versus 2. ¹		1. versus 3. ¹	
-0,354**	-0,621**	-0,526**	z-statistikk	P-verdi	z-statistikk	P-verdi
			3,080	0,001	1,442	0,075

Note. * $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$

¹ Parvis sammenligning av korrelasjonskoeffisienter ble gjort med *Psychometrica online calculator* (Lenhard & Lenhard, 2014)

6. Diskusjon

Formålet med denne studien var å øke kunnskapen om hvordan konfliktmønstre varierer mellom familier ved å studere foreldre-dyader som nylig har vært i kontakt med et familievernkantor. Vi finner forskjeller både langs holdningsdimensjonen, saksdimensjonen og taktikkdimensjonen beskrevet av Johnston (1994). Et særlig interessant funn er at den negative sammenhengen mellom samhörighet og destruktive konflikter mellom foreldrene er sterkere i de mer komplekse familieformene, samtidig som samhörigheten mellom foreldrene også i gjennomsnitt er lavere her.

Langs holdningsdimensjonen har foreldre i kjernefamilier hyppigere konflikter, men de løser også konfliktene bedre enn foreldre som bor fra hverandre. Familier hvor en eller begge foreldre har særkullsbarn (ny-kjernefamilier) skiller seg ikke fra kjernefamiliene her. Mengde kontakt kan være en forklaring på at de som bor sammen har høyere konfliktomfang. Det høye konfliktomfanget kan også henge sammen med særtrekk ved utvalget. Samboende foreldre i dette utvalget har sannsynligvis større utfordringer i parforholdet enn den generelle populasjonen av samboende foreldre i Norge, en viktig grunn til at vi kontrollerte for konfliktomfang i videre analyser. Samtidig viser funnene at flere konflikter løses blant foreldre som bor sammen enn blant de som bor fra hverandre. Funnene er således i tråd med Kjelland-Mørdres (2008) påstand om at avhengighetsforholdet mellom personer kan skape konflikter, men også være viktig for å få løst dem. Et gjentakende funn i litteraturen er at konfliktløsning henger sammen med i hvilken grad barn påvirkes negativt av foreldrekonflikter (Harold & Sellers, 2018). Dårligere konfliktløsning mellom foreldre som bor fra hverandre kan dermed innebære at barn får større vansker knyttet til foreldrekonflikter i slike familier, selv om konfliktene relativt sett er mindre hyppige.

At relasjonen mellom foreldrene er det temaet som er sterkest forbundet med konflikter blant foreldre som bor sammen underbygger ideen om «rene relasjoner» i moderne parforhold, der samlivet i mindre grad enn i tidligere tider kretser rundt dets praktiske, sosiale og økonomiske funksjoner. Foreldre som bor fra hverandre har derimot mer konflikter knyttet til økonomi, barn og forhold til andre enn foreldre som bor sammen. At disse temaene i mindre grad er forbundet med konflikter blant foreldre som bor sammen, kan bunne i en sterkere motivasjon blant samboende foreldre til å løse disse utfordringene. Helene Aarseth (2011, s. 16) hevder nettopp at «Uten dagliglivets forpliktelser får vi et magert begrep om nærhet, tilknytning og kjærlighet». Nettopp her ligger også hovedinnvendingen fra feministiske tenkere til Giddens ideal om rene relasjoner som et rent emosjonelt fellesskap løst fra forpliktelser (Magnusson & Haavind, 2011).

Foreldre som bor fra hverandre involverer barna mer i foreldrekonfliktene og har høyere forekomst av verbal og fysisk aggresjon enn foreldre i kjernefamiliene i utvalget. På tross av lavere konfliktomfang og flere muligheter for å skjerme barna for konfliktene, synes det altså likevel som at foreldrene oftere eksponerer barna for foreldrekonfliktene når de bor fra hverandre, enn når de bor sammen. Analysene her er ikke egnet til å gi svar på hvorfor det er slik, men mulige mekanismer kan være at barna kan fungere som en «ventil» for foreldrenes frustrasjon når foreldrene har liten tilgang til hverandre, eller at barna selv involverer seg mer i foreldrenes konflikter fordi de synes synd på eller forsøke å hjelpe foreldrene med å løse konflikten når foreldrene ikke bor sammen. I tråd med dette tyder funn fra kvalitativ forskning på konfliktfylte samlivsbrudd på at noen barn gjennomgående forsøker å balansere sine meninger og lar være å ytre polariserte standpunkt (Rød, Ekeland & Thuen, 2008). Uansett hva som ligger bak, er det viktig for hjelpere å merke seg at foreldre oftere eksponerer barn for konflikt når de bor fra hverandre, og at konflikten mellom foreldre som bor fra hverandre oftere vil være preget av verbal og fysisk aggresjon.

En potensiell begrensning ved funnene er at seleksjon inn i de ulike gruppene kan bidra til å forklare forskjellene vi finner. Foreldre som møter til samtaler for å bedre foreldresamarbeidet opplever sannsynligvis store utfordringer seg imellom. At vi kontrollerte for konfliktomfang og sakstype i sammenligningen mellom gruppene kan i noen grad ha kompensert for slike seleksjonseffekter, men gruppene er trolig også ulike på andre måter som vi ikke har tatt høyde for. Det er derfor viktig å ta hensyn til slik seleksjon i fremtidige studier.

Blant foreldre som bor fra hverandre finner vi at de enslige foreldrene har bedre konfliktløsning og mindre destruktiv konfliktatferd seg imellom sammenlignet med foreldre-dyader der en eller begge har ny partner. I dyader der en eller begge foreldre er re-etablert har foreldrene også mer konflikter om barnerelaterte temaer og – naturlig nok – om relasjonen til andre. Konfliktene mellom foreldrene synes altså å være mer destruktive når familieformen er mer kompleks. Nye partnere kan være en ressurs i barns liv, men funnene herfra antyder også at barn som lever i familier der foreldrene har nye partnere kan oppleve større belastninger knyttet til destruktive foreldrekonflikter, sammenlignet med barn av enslige foreldre som bor fra hverandre. Også her er det viktig å merke seg at foreldre med nye partnere i dette utvalget kan skille seg fra andre re-etablerte foreldre ved at de søker hjelp fra familieverket. Konfliktene her antas således å være mer destruktive enn i andre foreldre-dyader der en eller begge har ny partner.

Som forventet var samhörigheten lavere mellom foreldre som bor fra hverandre, sammenlignet med foreldre som bor sammen. Blant foreldre som bor fra hverandre, var samhörigheten enda lavere dersom en eller begge foreldrene hadde ny partner. Den negative sammenhengen mellom samhörighet og destruktive konflikter understreker betydningen av konteksten foreldrekonflikter utspilles i. Sammenhengen var også sterkere i familier med mer komplekse familiesystemer, noe som understreker at barn i disse familiene særlig vil kunne oppleve en «dobbelbelastning» knyttet til vanskelig familiedynamikk. Barn som opplever destruktive konflikter vil oftere også eksponeres for familiemiljøer som kan være destruktive i form av mindre samhörighet mellom foreldrene, og denne sammenhengen er altså sterkere i de mer komplekse familieformene. Et viktig neste steg blir derfor å finne ut av hva som kan henge sammen med at slike mønstre med lav samhörighet kombinert med destruktive konflikter eskalerer eller deeskalerer over tid.

Styrker og begrensninger ved studien

FamilieForSK-studien er en av få studier i nordisk sammenheng hvor et stort antall foreldre på tvers av familieformer svarer på inngående spørsmål om samspillet i familien. En særlig fordel ved studien er at perspektivet til begge foreldre inkluderes. At familiene er rekruttert fra familievern tjenesten gjør det også mulig å studere hvordan konflikter utspiller seg blant familier som opplever utfordringer i familielivet. Dette gjør kunnskapen særlig relevant med tanke på muligheten for å forebygge vansker og hjelpe familier som går gjennom vanskelige perioder. På tross av disse fordelene, er det også viktige begrensninger ved studien.

Seleksjonen som ligger til grunn begrenser generaliserbarheten til funnene. Andelen fulltidsarbeidende i utvalget og blant brukere av familievern tjenesten tyder på at utvalget er representativt for tjenestens brukere. Andelen sysselsatte er imidlertid noe lavere enn i populasjonen av foreldre med barn under 18 år i Norge. I tillegg til utfordringene i familiesamspillet, kan det altså tenkes at deltakerne i studien i gjennomsnitt har noe større livsbelastninger enn den generelle befolkningen. Funnene kan dermed gi en første indikasjon på hvordan konflikter kan tenkes å variere, men er ikke egnet til å beskrive typiske nivå og forekomster i den generelle befolkningen.

Funnene i denne artikkelen er kun basert på tverrsnittsdata. Sammenhengene gir derfor

ingen klare indikasjoner på om forskjellene vi observerer er uttrykk for årsakssammenhenger. Vi vet ikke om konfliktene mellom foreldre som bor fra hverandre var slik også før de gikk fra hverandre, eller om mønstrene er et resultat av de betingelsene familieformen legger for kommunikasjonen mellom foreldrene.

Konklusjon

Funnene understreker betydningen av å gi tilpasset hjelp og veiledning til barn og foreldre i ulike familier. Det er særlig viktig å merke seg at foreldre som bor fra hverandre synes å ha mer destruktive konflikter enn de som bor sammen, til tross for at konfliktene her er mindre hyppige. Den negative sammenhengen mellom samhørighet og konflikt var også enda sterkere for foreldre som bodde fra hverandre enn for de som bodde sammen. Dette funnet peker på at Giddens begrep om «rene relasjoner» synes å ha relevans også for relasjoner mellom foreldre som ikke lenger bor sammen, ettersom samhørigheten dem imellom fortsatt synes å være viktig for å forhindre destruktive konflikter. Et generelt lavere nivå av samhørighet kombinert med mer destruktive konflikter gir grunn til å være særlig oppmerksom på konsekvenser av foreldrekonflikter for barn som lever i mer komplekse familiesystemer. Dette understreker betydningen av at man innen familiesystemisk teori har fokus på alle sub-systemene som inngår i familien, og funnet antyder at kompleksiteten på hele familiesystemet i seg selv synes å være en faktor som bør tillegges vekt i fremtidige studier.

Fremtidig forskning på familiekonflikter bør forsøke å generalisere vår kunnskap ved å undersøke om disse beskrivelsene av konflikter gjenspeiler mønstrene i den generelle befolkningen, samt å bruke longitudinelle data som gjør det mulig å undersøke hva som henger sammen med at konfliktmønstre endres eller holder seg stabile over tid.

Takksigelser

FamilieForSK-studien er finansiert av Norges Forskningsråd og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

Referanser

- Aarseth, H. (2011). *Moderne familieliv: den likestilte familiens motivasjonsformer*. Oslo, Norge: Cappelen Damm Akademisk
- Adamsons, K., & Pasley, K. (2005). Coparenting following divorce and relationship dissolution. In M.A. Fine & J.H. Harvey (Red.), *Handbook of divorce and relationship dissolution*, (s. 241–262.) Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), s. 650–666. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
- Bufdir (2018). Barns familier. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/Familieomsorg_og_relasjoner/Barns_familier/#info-graphics-header.
- Cummings, E. M., Davies, P. T., & Simpson, K. S. (1994). Marital conflict, gender, and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8(2), s. 141–149. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.8.2.141>
- Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2007). Emotional expression in the family as a context for children's appraisals of interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 21(2), s. 248–258. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.248>
- Giddens, A. (1993). *The transformation of intimacy: Love, sexuality and eroticism in modern society*. Cambridge: Polity Press.

- Harold, G. T., & Sellers, R. (2018). Annual research review: Interparental conflict and youth psychopathology: An evidence review and practice focused update. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(4), s. 374-402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>
- Helland, M., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L. & Røysamb, E. (2020). The Conflict and Problem-Solving Scale (CPS): Validation and development of a conflict strategy short-form using a Norwegian sample. Paper in progress.
- Johnston, J. R. (1994). High-conflict divorce. *The Future of Children*, 4(1), s. 165-182. <https://doi.org/10.2307/1602483>
- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), s. 454-473. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>
- Kitzmann, K. M. (2000). Effects of marital conflict on subsequent triadic family interactions and parenting. *Developmental Psychology*, 36(1), s. 3-13. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.1.3>
- Kjelland-Mørdre, K., Rolland A. L. H., Steen K.S., Gammelgård, P., Anker C. (2008). *Konflikt, mekling og rettsmekling*. Oslo, Norge: Universitetsforlaget.
- Lenhard, W. & Lenhard, A. (2014). Hypothesis Tests for Comparing Correlations. Bibergau (Germany): *Psychometrica*. Hentet fra: <https://www.psychometrica.de/correlation.html>.
- Lyngstad, T. H., & Jalovaara, M. (2010). A review of the antecedents of union dissolution. *Demographic research*, 23, s. 257-292. <https://doi.org/jstor.org/stable/26349595>
- Magnusson, E. & Haavind, H. (2011). Feminist approaches to psychology in the Nordic Countries: The fates of feminism in psychology in modern welfare societies. In A. Rutherford et al. (Red), *Handbook of international feminism* (s. 151-174). New York, NY: Springer.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Ottosen, M. E. H., Dahl, K. M., & Boserup, B. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet: Karakteristika og risikofaktorer i komplekse forældreansvarssager*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. SFI-Rapport.
- Rød, P. A., Ekeland, T. J., & Thuen, F. (2008). Barns erfaringer med konfliktfylte samlivsbrudd: Problemforståelse og følelsesmessige reaksjoner. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 45(5), s. 555-562.
- Sanford, K. (2010). Assessing conflict communication in couples: Comparing the validity of self-report, partner-report, and observer ratings. *Journal of Family Psychology*, 24(2), s. 165-174. <https://doi.org/10.1037/a0017953>
- SSB (2020)a. Tabell 10938: Avsluttede meklinger. Tid fra begjæring til første time, etter meklingsinstans, årsak til mekling, statistikkvariabel og år. <https://www.ssb.no/statbank/table/10938/>
- SSB (2020)b. Tabell 12836: Arbeidsstyrkestatus, etter antall barn i familien og yngste barnets alder 2008-.2018. <https://www.ssb.no/statbank/table/12836/>
- Symoens, S., Colman, E., & Bracke, P. (2014). Divorce, conflict, and mental health: How the quality of intimate relationships is linked to post-divorce well-being. *Journal of Applied Social Psychology*, 44(3), s. 220-233. <https://doi.org/10.1111/jasp.12215>
- Ådnanes, M., Haugen, G. M. D., Jensberg, H., Rantalaiho, M. og Husum, T. L. (2011). *Evaluering av mekling etter ekteskapslov og barnelov*. Rapport. NTNU, SINTEF.

Appendiks:

Oversikt over spørsmålene som ligger til grunn for de ulike konfliktspektene og Samhørighet.

Mindre konflikter	
Hvor ofte har du og barnemoren/barnefaren mindre uoverensstemmelser (for eksempel diskusjoner eller mindre krangler)?	
En gang i året eller sjeldnere	☐
Hver 4-6 måned	☐
Hver 2-3 måned	☐
En eller to ganger i måneden	☐
En eller to ganger i uken	☐
Nesten hver dag	☐

Større konflikter	
Hvor ofte har du og barnemoren/barnefaren større uoverensstemmelser (store krangler, utblåsninger)?	
En gang i året eller sjeldnere	☐
Hver 4-6 måned	☐
Hver 2-3 måned	☐
En eller to ganger i måneden	☐
En eller to ganger i uken	☐
Nesten hver dag	☐

Konflikttema					
Nå følger noen spørsmål om ulike ting man kan være uenige om og i hvilke grad dere klarer å løse uenigheter om ulike tema I hvilken grad er dette et problem i forholdet mellom dere nå?	1 <i>i ingen grad</i>	2	3	4	5 <i>i svært stor grad</i>
Barnerelaterter temaer					
Barneoppdragelse/saker som omhandler barna					
Organisering og beslutning vedrørende barnas hverdag					
Praktisk oppfølging av barna i hverdagen (for eksempel. følging til fritidsaktiviteter, matpakkesmøring etc.)					
Arbeid/familieliv					
Karrierebeslutninger					
Balansere kravene mellom arbeid og hjem					
Husarbeid, hvem gjør hva hjemme					
Belastninger knyttet til arbeid eller arbeidsledighet					
Relasjoner til andre					
Relasjoner med svigerfamilie					
Relasjoner med venner					
Sjalusi/mistillit/utenomekteskapelig affære					

Helse og livsstil					
Bruk av alkohol og/eller narkotika					
Belastninger knyttet til syke barn eller barn med nedsatt funksjonsevne					
Psykisk sykdom hos en av oss					
Fysisk/somatisk sykdom hos en av oss					
Håndtering av økonomi					
Penger, håndtering av familiens økonomi					
Relasjoner mellom foreldrene					
Vårt seksuelle forhold					
Uttrykk for kjærlighet, intimitet, nærhet					
Ikke inkludert i sub-skalaene					
Ferier, fritidsaktiviteter					
Kommunikasjon mellom oss					
Mengde tid tilbrakt sammen					
Verdier og/eller livssyn					
Hvordan vi tar beslutninger, hvem som bestemmer, hvem som skal være sjef					
Meningsforskjeller om likestilte versus tradisjonelle kjønnsroller					

Konfliktatferd				
Hva gjør vanligvis barnemoren/barnefaren når dere har uenigheter med hverandre? Kryss av for den svarkategorien som passer best for deg på venstre side og for barnemoren/barnefaren på høyre side.				
	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte
Involvering av barn				
Krangler foran barnet	☐	☐	☐	☐
Involverer barnet i vår krangel	☐	☐	☐	☐
Krangler når barnet muligens kan overhøre	☐	☐	☐	☐
Verbal aggresjon				
Anklager	☐	☐	☐	☐
Skjeller ut, banner, fornærmer	☐	☐	☐	☐
Sier eller gjør noe for å såre den andres følelser	☐	☐	☐	☐
Fysisk aggresjon				
Kaster noe på den andre	☐	☐	☐	☐
Kaster gjenstander, smeller dører, ødelegger ting	☐	☐	☐	☐
Dytter, slår, sparker eller holder fast den andre	☐	☐	☐	☐

Konfliktløsning				
For hvert utsagt, vennligst kryss av for den vurderingen som best beskriver utfallet av deres uenigheter	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte
Vi føler at vi har løst det, eller kommet til en forståelse	☐	☐	☐	☐
Vi løser ikke problemet; vi fortsetter å bære nag	☐	☐	☐	☐
Vi ender opp med å være sinte og irriterte på hverandre	☐	☐	☐	☐
Vi er sinte på hverandre i lang tid	☐	☐	☐	☐

Samhørighet					
Hvor uenig eller enig er du i følgende utsagn om forholdet mellom deg og barnemoren/barnefaren 1 = helt uenig og 5 = helt enig	1	2	3	4	5
Vi hjelper og støtter hverandre	☐	☐	☐	☐	☐
Det er en følelse av samhold mellom oss	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg nært knyttet til barnemoren/barnefaren	☐	☐	☐	☐	☐
Barnemoren/barnefaren legger rimelig vekt på meningene mine	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg alene, ensom eller utenfor når jeg er sammen med barnemoren/barnefaren	☐	☐	☐	☐	☐